MISCELLANEA.

1/ Bohomolec Franciszek, De lingua Polonica colloquium.-Warszawa 1752, Typis S.R.M. in Coll. Soc. Jesu.-K nlb. 10.-E_{XIII} Str. 225.-

2/ /Kurlandya/, Obiaśnienie niektórych okoliczności ninieyszych względem infeudacyi Xięstwa Kurlandzkiego roku 1758.-Str. 31.-E_{XX} Str. 390.-

3/ Series Konstytucyi synopticè zebranych ex Volumine legum, dowodząc, że stan szlachecki y duchowny od wszelkiego myta, cła y poboru iest wolny. /B.m.dr.i r./-K nlb. 8.- E_{XXVI} St. 340

4/ Mikrzyński Jakub, Selectae ex universa philosophia conclusiones.-Lublin 1765, Typis S.R.M. Coll. Soc. Jesu.-K nlb. 8.-

5/ Discours de reception.-Str. 12.-2 egzem.-

6/ Pinabel de Verriere, Seconde lettre sur les événemens qui ont eu lieu à Paris depuis le 10. Juillet 1791. Jusqu'au 8. Septembre 1792. K nlb. 6.-

7/ Łojko Feliks, Précis des recherches sur la Poméranie. /B.m.dr.i r./.-Str. 18.-E_{XXI} Str. 390.-

8/ Łojko Feliks, Réponse a l'ecrit intitulé Exposé de la Conduite de la Cour Imperiale de Russie.-1773.-Str. 19.-E_{XXI} Str. 390.-

9/ Richesses de l'etat. 1764.-Str. 16.- E_{XXVI} St. 340

10/ Reflexions d'un suiese, sur les motifs de la guerre presente. 1756.-Str. 52.-E_{XXVI} St. 152

11/ Łojko Feliks, Notes justificatives pour le Précis des recherches sur la Poméranie. 1772.-Str. 42.-E_{XXI} Str. 390.-

12/ Engel Samuel, Précis des recherches sur Galicie ou Halicz et sur Lodomérie ou Włodzimierz. 1773.-Str. 12.-E_{XVI} Str. 60.-

13/ Frak na tandecie/około 1799/.-K nlb.2.-E XVI
Str.276.-

OBIASNIENIE

Niektorych okoliczności ninieyſzych względem *Inſeudacyi*

XIĘSTWA KURLANDZKIEGO.

ROKU 1758.

Licuisse ut intelligas, cognosce quid Senatus decreverit, non solum præsidij, sed etiam ornandi Jmperij causa: cum quidem Senatus Consultum, nihil a superiorum annorum decretis discesserit.

Cic: pro L. Flacco.

At enim Vir clarissimus, amantissimus Reip: vestris beneficiis amplissimis affectus Q. Catulus, itemque summis ornamentis honoris, fortunæ, virtutis ingenij præditus Q. Hortensius, ab hac ratione dissentiunt: quorum ego auctoritatem apud vos multis locis plurimum valuisse, & valere oportere confiteor, sed in hac causa, tametsi cognoscitis auctoritates contrarias virorum fortissimorum & clarissimorum, tamen omissis auctoritatibus, re ipsa, & ratione exquirere possumus, veritatem. *Cic: pro Lege Manilia.*

Cum cuncti Cives æque benè Patriæ voverent, diversis quidem, ut in libero populo, opinionibus & studjis, quasi diversis viis & itineribus, sed eandem omnino metam, eundem utrique terminum petierunt, salutem nempe publicam, & bonum Patriæ.

In Orat. de Laud: Card: Lipski.

OBIASNIENIE
Niektorych okoliczności ninieyszych względem *Infeudacyi*
XIĘSTWA KURLANDZKIEGO.
ROKU 1758.

§. I.
Infeudowanie Kurlandyi ieſt Materia Statûs, *y walny Rzeczypospolity interes.*

Czyli naprzod *Infeudowanie* Xięſtwa Kurlandzkiego po zgaſſey w tym Xięſtwie panuiących Familii, ieſt *materia ſtatûs*, y czyli ieſt to interes do Seymu y wſzyſtkich Stanow Rzplity należący? O tym żadney wątpliwości bydź nie powinno: bo nic nad to pewnieyſzego nie ieſt, iako że nowe Xięſtwa Kurlandzkiego infeudowanie, cale do Seymu należy.

Procz tego bowiem, że Kurlandya, z całą Liwonią, przez *Pacta*

Subjectionis oddały ſię Krolom, Kroleſtwu Polſkiemu y W. Xięſtwu Litewſkiemu, to ieſt całey Rzplity,toć więc do całey Rzplity prawo dyſponowania Xięſtwem Kurlandzkim należeć powinno: Alę tu ieſzcze coś więcey zachodzi, to ieſt, że dawne Konſtytucye warowały były,iż po zeyściu Męſkiey płci Kettlerowſkiey Familii, nigdy więcey Xięſtwo Kurlandzkie nie miało bydż żadney inſzey Familij infeudowane, lecz bez ſtanowienia nowego Xcia, miało bydź cale tak iako reſzta Inflant do Kroleſtwa Polſkiego y W. X. Litt: inkorporowane y zupełnie przyłączone, iako mowi Konſtytucya 1589ni Volumine II. Folio 1267. titulo: Xięſtwo Kurlandzkie: *gdzieby deficiente ſtirpe Xiążęcia Kurlandzkiego Gotthara, Kurlandzka Ziemia przypadła, do obu narodow y Państw ſpolnie przyłączona bydź ma.* Tudzież Konſtytucya 1726. Volum: 6to Fol: 403. Tit: Diploma, tak była poſtanowiła: *poſt ſera fata moderni Ducis Ferdinandi ſine prole Maſcula decedentis, ſubſtitutionē novi cujuscunq; Principis infeudandi, ani ſeparatim, ani conjunctim, præſcindendo omnem ſpem quibusvis Competitoribus, ze Stanami Rzplity nie pozwolemy.* Co ſamo y Kommiſſya Seymowa przez Seym 1726.i naznaczona,*in Ordinatione futuri regiminis*, wyrażnie y obſzernie warowała: *In caſum ſterilium fatorum Ducis Ferdinandi, excluſa in perpetuum, tam per antiquiores, quam per recentem legem novi alterius Ducis infeudatione,&c.* y Dobr Xiążęcych ſtołowych dochody na pożytek Rzplity y Woyſko była obrociła. Toć więc przeciw tym Konſtytucyom po zeyściu Kettlerowſkiey Familij, Xięſtwo Kurlandzkie bez konſenſu Stanow Rzplity nikomu bydz infeudowane nie może; bo trzeba wprzod deklarować albo znieść powagą Seymu zakazuiące infeudowania po zeyściu Domu Kettlerowſkiego Konſtytucye, a dopiero za pozwoleniem Rzplity, to Xięſtwo infeudować. Więc oczywiſta rzecz ieſt, że infeudowanie Kurlandyi po wygaſſey Kettlerowſkiey Familij Nowemu Xiążęciu, ieſt to prawdziwie y wielka materya Statûs, y głowny wſzyſtkich Stanow Rzplity interes: y ktoby inaczey ſądził y czynił, wielkąby krzywdę uczynił Rzplity y Stanowi Szlacheckiemu.

§. II.

Lecz *ta* Materia Statûs *iuż ieſt uſpokoiona Konſtytucyą* 1736*ti.*

Ale y to oczywiſta rownie rzecz ieſt, że iuż ta materya Statûs przez Seym 1736*ti* ieſt zupełnie uſpokoiona y zakończona. Konſtytucya Volumine *6to* Folio 664. Tit: Kurlandya, iawnym tego dowodem ieſt: Ktora Kommyſſyą Kurlandzką, w tym wſzyſtkim co tylko do utrzymania prawa Krolewſkiego y Rzplity w tym Xięſtwie przez nię poſtanowiono ieſt, approbowawſzy, ſtrony ſamego nie infeudowania Xięſtwa Kurlandzkiego inney Familii, inaczey dyſponuie, nie tak, iak przerzeczone przeſzłe Konſtytucye dyſponowały; to ieſt, po zeyściu in Maſculis Kettlerowſkiego Domu, z wyrażonych przyczyn, pozwala znowu infeudować Kurlandyą innemu nowemu Xciu, temi słowy: *wziąwſzy zaś in maturam deliberationem, że z wielu racyi, iako też y z okoliczności inonerowanych prowentow Dobr menſæ Ducalis, nie przynioſłaby większego, iako ſub regimine Ducum emolumentu nam y Rzplity nowa Ordynacya, przez tęż Kommiſſyą zkoncertowana, y ad approbandum podana, tudzież maiąc wzgląd, na uſilne y pokorne Nobilitatis Curlandiæ prożby, aby na dalſzy czas, pod rządem Xcia, juxta pacta ſubjectionis & formulam regiminis zoſtawała; providendo także, żeby à Principe feudatario, & obſtricto Vaſallatui noſtro ſubſidia militum bydź mogły; oraz aby inveſtiendus od nas Xiążę onerata bona Mensæ Ducalis in emolumentum & rem feudi wykupił y oſwobodził, takową za zdaniem wſzech Stanow około teyże Prowincyi czyniemy Ordynacyą, że poſt deceſſum moderni Principis Ferdinandi, a w nim ſtirpis Kettlerianæ, JNNEMU cum ſucceſſoribus ejus Maſculis, de lumbis procedentibus, inveſtituram Xięſtwa Kurlandzkiego diplomate noſtro, według praktykowanego in ſimili ſposobu, konferować będziemy.*

Już tedy iawna y oczywiſta rzecz ieſt, że ta Konſtytucya 1736*ti* rezolwowała wſzyſtko, cokolwiek ad materiam Statûs do Seymu y Stanow Rzplity należało. To ieſt, nie mogła bydź infeudowana Kurlandya po zeyściu Kettlerowſkiego Domu, żadnemu innemu Xiążęciu, według praw y Kommiſſyi przerzeczonych. Rzplita zaś re-

zol-

zolwowała, dawszy słuszne swoie, iakie iey się zdawały przyczyny, żeby po zeyściu Kettlerowskiego Domu, była infeudowana Kurlandya.

Tudzież była wątpliwość do rezolwowania do całey Rzplity należąca, komu więc infeudować Kurlandyą? Ktory to ma bydź, ten nowy Kurlandzki Xiążę, y ze swemi następcami? Prawo to bowiem nie wątpliwe iest, nie samemu Krolowi, ale też y Stanom Rzplity zupełnie służące, wiedzieć y wyznaczyć Osobę y Familią Xcia, y przyszłych Xiążąt Kurlandzkich. Y nic, y nikt, tego prawa nominowania nowego Xiążęcia Kurlandzkiego y nowey Familij inwestyowania, dysputować y przeczyć nie może całey Rzplity; y ani o tym wątpić można, że takowe, osoby y Familii do Xięstwa Kurlandzkiego wyznaczenie, do Seymu należy, y nie iest, tylko w mocy Seymu. Rezolwowała więc y to Rzplta na Seymie 1736*ti* y powszechnym Konsensem zdysponowała, iakiey osobie y Familij ma bydź po Kettlerach infeudowane Xięstwo Kurlandzkie, to iest, zdała y spuściła zupełnie na rozsądek y wolą Krola y Pana swego, aby on osobie y Familij od siebie upatrzoney infeudował Xięstwo Kurlandzkie, y po Ferdynandzie Kettlerze innemu z następcami Jego Męskiey linii Xięstwa inwestyturę konferował; a gdy rzekła Konstytucya: *innemu*, oddała moc Krolowi dobrać taką osobę y Familią, ktora mu się zdać będzie.

Kto więc przez kogo inszego, co czyni, y czynić mu zleca, to iakby sam przez siebie czynił. Stany więc Rzplity na Seymie 36*ti* na Krola Pana swego spuściły y zdały, y ieżeli mowić się może niby zleciły, wybranie inney Osoby y Familii do Xięstwa Kurlandzkiego, toć kiedy to zdały y spuściły na Krola, iedno iest, iakby też same Stany Rzplity wybrały tę, albo owę Osobę, do Xięstwa Kurlandzkiego. Toć tym sposobem, iuż rezolwowała Rzplita y tę materiam Statûs, ktora osoba y Familia ma bydź inwestyowana, iuż prowidowała, co do niey należało, iuż więcey w niczym explikować się nie ma. Pokazała Rzplta zupełną swoię ufność w Krolu y Panu swoim, że dobierze dobrego Xcia Kurlandzkiego, y że ten cały interes dobrze y szczęśliwie zakończy, w czym honor iako Oycu Oyczyzny uczyniła. Toć iuż żadney inszey rezolucyi w tey rezolwowaney materyi Statûs, y zdaney na Krola, czekać niepotrzeba od Rzplity.

§. III.

§. III.

Rzeczpospolita na Seymie 1736ti niechciała rzeczy niedoskonałey zrobić, ale żądała zupełnego y trwałego skutku swoiey Konstytucyi.

Kiedy zaś cała Rzplita y stany Jey na Seymie 1736*ti* zgromadzone, roztrząsnąwszy potrzebę nowego infeudowania Kurlandyi, y zezwoliwszy, aby Krol JMć, onę komu innemu według swego zdania infeudował, tę materiam Status, y interes publiczny, do siebie należący uspokaiały, pewnie niezamyślały y niechciały, aby to dzieło, na Nayiaśnieyszego Pana zdane, było niedoskonałe y niezupełnie skończone, ale raczey chciały, aby to dzieło było doskonale zakończone, y do zupełnego skutku przyprowadzone, to iest, aby Xięstwo Kurlandzkie miało na pożne lata, Xiążęcia Kurlandzkiego, y z niego następcow. Jnaczey na przerzeczonym Seymie nie mogli myśleć, y chcieć, y życzyć, Krol Senat y Posłowie, tylko skutecznego ze wszech miar y trwałego infeudowania wakuiącego po Kettlerach Xięstwa. Zatym poki takowego doskonałego skutku nie odbierze, taż przerzeczona 1736*ti* Konstytucya, poty iest w swoim wigorze, y trzeba ią wypełnić y wykonać. Bo y tak wiele inszych Rzplity Praw y Konstytucyi, poty są prawdziwemi y obowięzuiącemi prawami, poki skutku doskonałego nie odbiorą. Jedne są prawa na zawsze ustanowione, y te zawsze, ile się okazya trafia swoie skutki mieć powinny, poki nie są skassowane. Drugie są prawa na raz postanowione, te więc poty trwaią, poki zupełnego,y doskonałego swego skutku nie odniosą. Z takowych iest prawo 1736*ti* na raz po Kettlerowskiey Familij ustanowione, y dysponuiące, aby infeudować innemu Xięstwo Kurlandzkie, ale go do zupełnego y trwałego skutku doprowadzić potrzeba.

O tym tedy cała kwestya, czy iuż to prawo,wzięło swoy zupełny, y trwały skutek, taki skutek, iakiego Rzplita na Seymie Pacificationis życzyła, aby Kurlandya miała swoiego Xiążęcia ? czyli ieszcze takowego skutku nie odebrała ? Bo ieżeli iuż to prawo zupełny

pełny ſwoy otrzymało ſkutek, to więcey wigoru ta Konſtytucya nie ma: ieżeli zaś zupełnego nie wzięło ſkutku, to wſzelką moc ieſzcze ma, y trzeba to prawo doſkonale wypełnić.

Pokazać więc iawnie potrzeba, że to prawo ieſzcze żadnego, zupełnego, doſkonałego, y od Rzplity na Seymie Pacificationis pretendowanego y zamyślonego nie odebrało ſkutku.

§. IV.

Konſtytucya 1736ti, przez Xcia Birona Inweſtyturę, ſkutku od Rzplity zamierzonego nie wzięła. Więc iey trzeba dać należyty, doſkonały y trwały ſkutek.

Z affektacyą nie małą przeciw właſney myśli y przeciw oczywiſtości mowićby potrzeba, ktoby koniecznie twierdził, że Konſtytucya 36*ti* iuż raz wzięła, zupełny, doſkonały y trwały ſwoy ſkutek, kiedy doprawdy y w rzeczy ſamey Kurlandczykowie od tak dawnego czaſu Xiążęcia nie mieli, y nie maią, aż do kreowania nowego.

Prawda więc, że za inſtancyą ſkolligowanego Dworu było dane Dyploma Bironowi, że Kommiſſya w Gdańſku z Plenipotentem Jego traktowała, że inweſtyturę wziął w Warſzawie przez Plenipotenta, że mianowany od Krola był Xciem Kurlandzkim, y nim ſię tytułował, że nim był od Dworow uznany: y tyle ceremonii wſzyſtkich wypełnionych było.

Ale y to prawda, że Biron ſamę inweſtyturę zle y bezprawnie wziął, ponieważ Homagium właſną oſobą nie oddał, a to przeciw oczywiſtym prawom y Konſtytucyom Rzplity. Bo naprzod Konſtytucya Anni 1683*tij* Vol: 5*to* Fol: 659*no*. Tit: *Homagium Xcia JMći Kurlandzkiego:* tak waruie. *Ponieważ na prożbę Xcia JMći Kurlandzkiego, authoritate praesentis conventus dyspensowaliśmy go, aby przez Posła oddał nam Homagium: to tedy na potym in ſequelam & praejudicatum trahi nie ma, ale ile razy ſię trafi nowy Xięſtwa Kurlandzkiego poſſeſor, ſam Xiążę Kurlandzki in perſona ſua, Homagium oddawać, y Nayjaśnieyszym Sukceſſorom naſzym, powinien będzie.* To prawo dyſpenſuiące ſłużyło Fryderykowi Kazmierzowi Kettlerowi,

po

po ktorym Roku 1711. Ferdynand oſtatni Kettler Jego Brat Feudum obiął, ale przez Konſtytucyą Seymu Grodzińſkiego *Anni* 1726*ti* dyſpenſowany także był od oſobiſtego Homagium, temi słowy: *Ktoremu, Homagium, (dyſpenſuiąc Konſtytucyą A.* 1683*tiy*) *ob reſpectum provectæ ætatis & ſingularia erga Rempub: merita, etiam przez Posła ſwego præſtare pozwalamy.* Jawna więc rzecz ieſt, że Rzeczpoſpolita prawem wiecznym *Anni* 1683*tiy* poſtanowiła, aby Xiążęta Kurlandzkie właſnemi oſobami nie przez Posłow oddawali Homagia: iawna rzecz, że nie żadne Dyploma, ani liſt Krolewſki, ale Konſtytucya Seymowa *Anni* 1726*ti* Konſtytucyą Seymową *Anni* 1683*tiy* dyſpenſowała Ferdynandowi Kettlerowi, y że więcey ta dyſpenſa na potym nikomu służyć nie ma, taż Konſtytucya 26*ti* obwarowała temi słowy, *hoc iednak præcauto, że to dyſpenſowanie służyć nie powinno Succeſſoribus Ferdynanda Kettlera.* Toć iawna konſekwencya ztąd wynika, że prawa 1683*tiy*, Liſty Krolewſkie dyſpenſować nie mogą, ale ſama Seymowa Konſtytucya dyſpenſować go może przykładem dyſpenſy Seymowey A. 1726*to* Ferdynandowi od Stanow Rzeczypoſpolity daney. To zaś wyſzperana nadto explikacya, iakoby Rzeczpoſpolita daiąc Krolowi JMci w moc Jego, wybranie oſoby y Familij do Xięſtwa Kurlandzkiego rządow, dała oraz moc dyſpenſowania praw wyżey położonych *de perſonali Homagio*: bo prawa bydź powinny wyraźne, y nie ieſt to tak mała rzecz dyſpenſowanie od praw *de perſonali Homagio*, żeby ſię tylko podrozumiewać potrzeba, że ta dyſpenſa pozwolona ieſt, y podciągać ią, pod takie prawo, ktore o dyſpenſie żadney wzmianki nie czyni, a ta dyſpenſa, ieſt tak przeciwna, oczywiſtym y mocnym, iakie ſą wyżey położone, prawom. Gdyby miała Rzeczpoſpolita od nich dyſpenſować, toby to wyraźnie uczyniła: ale rzetelnie mowiąc, y myśli y kweſtyi na *Pacificationis* Seymie nie było o potrzebie dyſpenſowania *perſonalis Homagiy*, ani nikt o to nie proſił. Zatym też Rzeczpoſpolita tego punktu, ani praw, y nie dyſpenſowała, y mocy dyſpenſowania nikomu nie dała, lubo pozwoliła Xięſtwo infeudować innemu, ktory ſię zda Krolowi JMci. Y owſzem Rzeczpoſpolita wyraźnie oſtrzegła, *żeby według praktykowanego in ſimili ſpoſobu* Dyploma oddane było: ten zaś praktykowany ſpoſob nie ieſt inſzy, tylko prawem opiſany *de perſonali Homagio*; y ten ieſt nayiſtotnieyſzy ſpoſob: toć nietylko niepozwoliła go dyſpenſo-

ſpenſować Rzpta, ale też y wyraźnie zachować ten ſpoſob kazała. Zatym więc oczywiście idzie,że Biron,gdy nie był przez żadną Konſtytucyą Seymową, *ab Homagio perſonali* dyſpenſowany, nie mogł bydź od niego uwolniony przez iakieżkolwiek Liſty zKancellaryi bez Seymu,bo z Kancellaryi liſty nie mogą dyſpenſować żadneyKonſtytucyi:choć więc miał tę zKancellaryi wymierzoną dyſpenſę *à perſonali Homagio*, to miał cale nie ważną dyſpenſę, y iawnie zgrzeſzył przeciw prawom 1683*tiy* y 1726*ti de perſonali Homagio debito* od Xiążąt Kurlandzkich, toć ta inweſtytura Jego przez Plenipotenta Finkienſzteyna, Roku 1739. przeciw prawom y bezprawnie ſię ſtała, na wzgardę praw Polſkich, z ktorych go nikt, tylko Seym dyſpenſować nie mogł, toć iuż z tey ſtrony inweſtytura Jego bezprawna, y z takim uſzczerbkiem honoru Krolewſkiego y Rzeczypoſpolity mało warta, y wſzyſtkie inſze takowe inweſtytury, bez dyſpenſy *à debita omnium ordinum auctoritate*, nie wieleby ważyły.

Y to prawda, że Xiążę Biron Roku 1739. inweſtyowany, ſłużby poſtronnego Dworu nie porzucił, nie uwolnił ſię od niey, y owſzem do poſtronney Monarchij Dworſkiey ſłużby przywiązał ſię, opuściwſzy rząd Xięſtwa, ktore przytomnego y niedependuiącego od obcych Panow, tylko od Krola y Rzeczypoſpolity Polſkiey potrzebuie Pana. Y pewnie to zgodzić ſię nie może, ſłużyć *in Miniſterio* Cudzoziemſkiey potencyi, a bydź Xiążęciem Kurlandzkim, to ieſt hołdownikiem y dependuiącym od ſwego właſnego Monarchy. Idą wprawdzie na ſłużby do obcych Monarchow, Feudataryuſzowie u właſnego Pana *actu feuda* maiący, ale też gdy ſię pod drugiego Pana poddaią ſłużbę, poddaią ſię razem y pod Jego Władzą y karę, że według winy, ktorąby popełnili w obcey ſłużbie, mogą bydź y na wolności y na życiu karani, przez co z wolnością lub z życiem w rzeczy ſamey, feuda ſwoie utracać muſzą; iako ſię y z Xiążęciem Bironem trafiło. Więc to nigdy nie może bydź z dobrym y Xięſtwa y właſnego Pana, gdy ſię hołdownik iednego, poddaie pod moc y ſłużbę drugiego: bo ile kiedy przybrany dobrowolnie, Pan obcy na wolności y życiu karze hołdownika cudzego, to temu właſnemu Jego Panu, nie mały uſzczerbek ſię dzieie, tak intereſſu, iako częſto y honoru. Zgrzeſzył tedy Xiążę Biron, *contra ſtatum & rationes* właſnego Pana y

Xięſtwa

Xięſtwa: że ſię rzetelnie w obcą ſłużbę tak mocno implikował y poddał, a to bez wiedzy y konſenſu *Directi Domini* to ieſt, Stanow Rzeczypoſpolity.

Y to prawda, że Xiąże Biron Panu y Monarchij inſzey wierność przyſiągł, y to perſonalnie uczynił, Krolowi zaś y Kroleſtwu Polſkiemu, tylko przez Plenipotenta: więc dwom Panom przyſięgły, naturalnie tamtemu, ktoremu aktualnie ſłużył y ſam oſobiście przyſiągł, bydź przywiązańſzy, y wiernieyſzy był powinien, bo bardziey tam aktualną ſłużbą obowiązany: y to bydź inaczy nie mogło, według naywiękſzey oney prawdy, *nemo poteſt duabus Dominis ſervire.*

Y to prawda, że Roku 1739. inweſtyturę odebrał, a Roku zaraz 1740. do więzienia y na Syberyą poſzedł, czaſu więc nie miał y bycia w Kurlandyi, y nie był w niey, y Kurlandczykom nie przyſiągł, ani iemu Kurlandczykowie nie przyſięgli, ktory to ieſt wielki iſtotnych kondycyi defekt, y większego nie trzeba.

Y to prawda, że od Pana ſwego, ktoremu ſłużył, za przeniewierzenie ſię, y zarzucone mu *crimina læſæ Majeſtatis* przeciw Pani ſwoiey, z dziećmi ſwemi, ieſt wzięty w niewolą, y do tych czas ſą *ſervi & mancipia pœnæ*, co nieprzyſtoi, ani zgadza ſię z Xiążęciem udzielnym Kurlandyi, y ieſt przeciw honorowi Krola y Rzpty.

Y to prawda, że 18. lat Kurlandczykowie Xiążęcia nie maią, y Rzeczpoſpolita ieſt *ſine Vaſallo*, y niezmierne nieporządki, bezprawia, oppreſſye działy ſię w Kurlandyi, iak zwyczaynie pod czas tak długiego *Interregnum & in Statu violento.*

Y to prawda naoſtatek, że Imperatorowa JMość deklarowała przez Poſſa ſwego należycie, że Xiążęcia Birona y dzieci Jego, dla racyi ſwoich, nigdy z pod kary nie wypuści, ani Jey Sukceſſorowie wypuſzczą. Rzeczpoſpolita zaś nie ma żadney przyczyny, ani pytać ſię, co to za racye tey kary? bo Xiążęcia Birona y Dzieci Jego Pani ſwoiey wolno karać, ani za Familią Bironow woiować. Doſyć J.K.Mość Pan naſz Miłościwy przez te kilkanaście lat wſzyſtko co mogł czynił, o przywrocenie wolności Xiążęciu Bironowi, ale mocnieyſze ſwoie *Statûs rationes* w Roſſyi przeważyły. Więc Xiąże Biron z dziećmi od początku niewoli ſwoiey y iego Dzieci, wzięci bydź powinni *pro civiliter mortuis*, iakoby ich na świecie niebyło; we wſzyſtkich zaś prawach *mors Civilis*, względem

rządu y ſpołeczeńſtwa ludzkiego, też ſame ſkutki czyni, ktore ſprawuie śmierć naturalna. To ieſt Rzymſkie, y świata całego prawo.

Z tych tedy y podobnych racyi Bironowie przez winę ſwoię właſną, iak tylko poczęli bydź *ſervi & mancipia pœnæ & Civiliter mortui*, od prawa do Xięſtwa Kurlandzkiego rzeczą ſamą odpadli, y inweſtytury ceremonia tak dawno ſpełzła.

Nie takiego tedy ſkutku potrzebowało y wymagało prawo 1736*ti*, ale zupełnego, doſkonałego y trwałego, iako ſię tyle razy rzekło, to ieſt, żeby Kurlandczykowie mieli Xiążęcia y Familią panuiącą, co gdy ſię nie ſtało, gdyż od inweſtytury Xiążęcia Birona do więzienia Jego, roku nie wyſzło, toć zamierzonego końca y ſkutku ſwego doſkonałego dotąd prawo nie wzięło, przez Boſką nad Bironem dyſpozycyą, y przez iego winę; toć prawu 36*ti* trzeba dać ſwoy zupełny ſkutek, iakiego Rzeczpoſpolita żądała.

§. V.

Sąd ieſt oczywiście nie potrzebny y niepożyteczny w tey ſprawie.

Ze nie odſądzony od Rzeczypoſpolity Biron. Gdyby to Rzeczpoſpolita ze ſwoich racyi, uraz, lub wyſtępkow przeciwko ſobie popełnionych Xiążęcia Birona, z Xięſtwa Kurlandzkiego prywować chciała, na ten czas ſąd byłby cale potrzebny. Ale tu inſzy Pan iak ſwego właſnego ſługę oſądziwſzy, wziął z Dziećmi w dozgonną niewolą, y deklaruie nam przez Poſſa ſwego, że go z dziećmi dla ſwych właſnych przyczyn nie wypuści. To więc gdy ieſt *omni notorietate notorium* y Polſzcze y całey Europie, gdy oczywiſta ieſt, że y w niewoli pod karą u poſtronnego Dworu z dziećmi oraz bydź, y rządzić Xięſtwem Kurlandzkim, niepodobna rzecz ieſt, konſekwencya przez ſię wynika, bez żadney naſzey na Bironą ſentencyi, że trzeba inſzym Rządem y ſwoim Xiążęciem opatrzyć Kurlandyą, według prawa 1736*ti*. Sąd więc Xiążęcia Birona, ani dla ſprawiedliwości, ani dla honoru Krola y Rzeczypoſpolity nie ieſt potrzebny, ani Bironom pożyteczny. Bo daymy naoſtatek, żeby ten Sąd Rzeczpoſpolita złożyła, żeby ſię takie kryminały nie pokazały, dla ktorychby od Xięſtwa powinien odpadać, że-

by

by niewinnym był u nas deklarowany : na cożby się to wszystko zdało ? on iednak y z dziećmi przez nasz Dekret y uwolnienie, z obcey, na ktorą zasłużył, niewoli y kary, nigdy nie wynidzie. Woyny za iego uwolnienie podnosić nikomuby się nie zdało. Dwor Petersburski do wydania go y Dzieci Jego Dekretem naszym przymuszony nie będzie, a tym czasem Xięstwu Kurlandzkiemu 18. lat wakuiącemu rządu y Xiążęcia potrzeba. Jeżeli więc y iaka niesprawiedliwość Xiążęciu Bironowi by się działa, nie Polska mu by ią czyniła, ale Monarchia Jego, ktorey iest w rzeczy samey sługą. Zatym Sąd tu na nicby się rzetelnie nie przydał, tylko na iednę niepotrzebną zwłokę,co każdemu dostatecznie widomo iest.

Toć kiedy rzecz sama, *incapacitatem* do rządzenia Xięstwem Kurlandzkim, Birona, iako *civiliter mortui, & servi pœnæ* u obcego Dworu, pokazuie, naturalnie ztąd idzie, że prawo 1736*ti* wykonać skutecznie trzeba, y inszym Xiążęciem Xięstwo Kurlandzkie opatrzyć, y że nasza mu nie pożyteczna,y nie potrzebna,a o Ruską,niech do niebios appelluie, sentencyą.

§. VI.

Po Konstytucyi Seymu 1736ti, żadney Seymu nie masz potrzeby.

Seymu tu zaś na ten interes, żadney nie widać potrzeby, bo Seym 36*ti* iuż ten interes zupełnie, iako się wyżey pokazało, rezolwował, ani Konstytucya tegoż Seymu zkassowana nie iest, ani do swego doskonałego, iako się tyle razy to rzetelnie pokazuie, nie iest doprowadzona skutku. Tylko ią więc exekwować skuteczniey potrzeba. Bo cożby Seym ten nowy zrobił ? tylkoby tęż Konstytucyą, bez potrzeby konfirmował, ktora konfirmacyi nie potrzebuie. Birona czyby odsądził, czy nie odsądził od Xięstwa Kurlandzkiego, wszystko iedno, Biron by przez to z swoiey niewoli y kary nie wyszedł: Coby tedy Seym nasz nayrozsądniey zrobił, toby radził y zezwolił, aby na wakuiące Xięstwo po Kettlerowskiey Familij, Krol JMość komu inszemu inwestyturę konferował, co iuż Seym Warszawski 1736*ti* zupełnie uczynił.

A do tego: gdyby niebył y Seym ostatni zerwany, to J. K. Mć. lubo ma trzydziestego szostego Roku władzą konferowania Kurlandyi

dyi ſobie daną, proponowałby był pewnie, o czym nikt nie wątpi, na tym oſtatnim Seymie ſprawę wakuiącey Kurlandyi, iako ſobie tego prawdziwie Krol JMość życzył: ale ktoż temu winien, że Seym tak nędznie ſię rozſzedł? y że intereſſu Kurlandzkiego nie można było kommunikować Stanom Rzeczypoſpolity.

Intencya tedy J.K.Mci była prawa y czyſta, żeby był rad na świeżo niedoſzłym Seymie ten interes, że wſzyſtkich ukontentowaniem zakończył.

Lubo zaś w Uniwerſałach na przeſzły Seym ten interes namieniony nie był, bo też ieſzcze od Dworu Petersburſkiego na ten czas potrzebney, a zupełney rezolucyi nie było, ale uniwerſał J.K.Mci, gdy nie był do żadnego przywiązany przyſzłey rady Seymowey objectum, tylko o wſzyſtkich, coby z dobrym Rzeczypoſpolity w tych okolicznościach było, deliberować pozwalał, toć pewnie y o Kurlandyi zaſzłaby była na tym Seymie oſtatnim deliberacya iaka, gdyby tak prędko y kłotliwie był niezpełzł.

A choćby podobno dla tegoż ſamego Kurlandzkiego intereſu, y nowy Seym J.K.Mość wydać raczył, ktoż o iego ſzczęśliwym ſkutku odpowiedzieć y zaręczyć może? bardzo rzecz do wiary podobna, żeby go taż ſama nieſzczęśliwość, ktora y przeſzłe, nieuchybnie zkaziła: Co mowią, że gdyby Krol mocno obligował wſzyſtkich bardziey akkredytowanych Panow, aby każdy wziął na ſiebie, gdzie kto ma więkſzy kredyt, po Woiewodztwach Poſſow, y żeby za ſwoich każdy odpowiedział, toby więc, nikt ſię nie odważył, przy takiey oſtrożności zerwać Seymu. Piękna to myśl, ale z tą całą oſtrożnością, ieſzcze niktby rozſądny nie przyſiągł, żeby ten Seym zapewne y nieuchybnie doſzedł. Ma nieprzyiacioł poſtronnych tak wielkich Dom Krolewſki, ma ſwoich y Rzeczpoſpolita, y w tym ſamym intereſie Kurlandzkim, niepodobna przez ludzką naturę, żeby w tak wielkiey y naſzych ſamych Patryotow liczbie nie znaleźli ſię y źle myślący: rozumu na to doſyć, żeby iak nayſkryciey, przeciwnie robić: znaydzie ſię y taki, iako ſię tyle razy znaleźli, ktory y oczywiście ſię zatnie, niby Pan ſwoiey woli y zdania, ktoż za niego ma odpowiedzieć? lub y kto odpowie, że ia temu nie winien; dysgracyą podpadnie, w ktorey ſię łatwo zkąd inąd pocieſzy, tym czaſem Seym ſię zerwie ze wſzyſtkich zwyczaynemi przeklęctwy. A choćby był y dla ſamey wydany

Kurlandyi, czy niemasz tyſiącznych ſpoſobow ſkrytych, raz tym, drugi raz owym, dobra publicznego pretextem, tak czas wyciągnąć y wycieńczyć, że o Kurlandyi ledwie co y mowy będzie. Krotko mowiąc, gdyby dochodziły Seymy, gdyby pewnośc niewątpliwa y zupełna była, że y ten, ktoryby był wydany, zapewne doydzie, nie zawadziłoby podobno, choć niektorych zdaniu dogadzaiąc, y choć tego potrzeby nie widać, te kilka mieſięcy przewlec: ale bez pewności doyścia Seymu, w materyi iuż przez Seym *Pacificationis* zupełnie rezolwowaney, a raczey w moralney pewności, że ten Seym nie doydzie, na coż darmo ta zwłoka, y daremna czaſu ſtrata? a może y z tak głownego intereſu niebeſpieczeńſtwem, alboli upadkiem. Bo wielkie rzeczy, od dobrych dyſpozycyi, y od ninieyſzych y przytomnych okoliczności wiele zawiſſy, ktore nieprzewidzianym ſpoſobem y łatwo, iako częſto ſię mienią, tak odmienić ſię mogą.

Kiedy więc ieſt oczywiſty konſens Seymu 1736*ti* na infeudowanie Kurlandyi, po zeyściu Kettlerow, kiedy Biron z Synami dla przełożonych przyczyn, dla dozgonney niewoli y kary, w rzeczy ſamey od Kurlandyi odpadł, kiedy Seym oſtatni zpełzł nieſzczęśliwie, na ktorym zapewne miał bydź proponowany Kurlandzki interes, kiedy Seymu doyścia żadney pewney nie maſz nadziei, kiedy pora ſzczęśliwa dyſponowania tego feudi, w teraznieyſzey konjunkturze przyſzła, a przewłoką odmienić ſię y uciec może, kiedy infeudacya Bironowſka, całe do ſkutku nie przyſzła, y nigdy więcey nie przyidzie, toć Krol JMość Pan naſz Miłościwy może, y że ſię tak na Seymie *Pacificationis* obowiązał, powinien, ani rewokowaną, ani do należytego ſkutku nie przyprowadzoną, (iakiego chciała pewnie Rzeczpoſpolita) przyprowadzić do ſkutku 1736*ti* Konſtytucyą.

§. VII.

Konſtytucya 1736ti na raz ieſt, ale trzeba iey dać ſwoy zupełny y zamierzony od Rzeczypoſpolity ſkutek.

Co zaś niektorym ſię zdaie, że iuż J. K. Mość wykonał raz tę Konſtytucyą 36*ti*, y na raz ſobie pozwoloney mocy zażył, iuż po Kettlerow zeyściu na Bironowſkiey Familij, toć iey drugi raz po

Birono-

Bironowſkiey Familij zażyć więcey nie może; ile że Konſtytucya wyraźnie mowi: *poſt deceſſum Ferdinandi & Familiæ Kettlerianæ*, nie daie więc pozwolenia, tylko po zeyściu Kettlerowſkiey Familij; zatym, aby nie po Kettlerowſkiey iuż, ale po Bironowſkiey Familij mogła bydź infeudowana Kurlandya, nowey na to potrzeba *ordinum* Konſtytucyi. Ile że ieżeli po Bironach, o ktorych wzmianki w Konſtytucyi nie maſz, może bydź *in virtute* prawa 36*ti* konferowana innemu Kurlandya, toby naſtąpiło, że znowu waruy Boże po zeyściu nowego Kurlandzkiego Xiążęcia, *vigore* tegoż prawa 36*ti* mogłaby bydź innemu infeudowana Kurlandya, y takby Rzeczpoſpolita *ex jure ſuo* razem z Krolem JMcią *infeudandi Curlandiam* wyzuta była. Ale rzetelnie biorąc Konſtytucyą, na raz tylko, nie na więcey razy, po zgaśnieniu Kettlerowſkiey Familij ſłuży, bo ieśli ſłużyć może na raz drugi, to y na więcey razy ſłużyć, a zatym y na zawſze mogłaby, z oczywiſtym Rzeczypoſpolitey y Szlacheckiego Stanu ukrzywdzeniem. Wſzakże moc przeciwnego zdania w tym tu punkcie cale umnieyſzona nie ieſt.

Ale to ſą doſyć pozorne, lecz nie ſą iſtotne trudności. Rzetelnie mowiąc, prawo 36*ti* o Kurlandyi na raz tylko ieden, nie na drugi, ani na więcey razy, y tylko po Kettlerowſkiey, nie żadney inſzey Familij, ſłuży. To prawda ieſt y ſprzeczki żadney o to nie maſz. Ale y to rzecz widoczna ieſt, że po zeyściu Kettlerowſkiey Familij, w rzeczy ſamey, lubo było feudum Bironowi oddane, Biron iednak, w cudzą ſłużbę, przeciw przyſtoyności feudi, przeciw powadze y woli *directi domini* implikowany, (ktorey ſłużby odſtąpić nie chciał) y tam wkrotce, bo w kilka mieſięcy, *pro Criminibus Statûs*, iak go tam oſądzono, w niewolą wzięty, y na wygnanie dozgonne posłany, utracił zaraz z początku *capacitatem* do Xięſtwa, y ten czas cały po Kettlerach dotąd za Interregnum iakie Kurlandzkie prawdziwie y rzetelnie poczytany ieſt. Wſzak to każdemu wiadomo, że przez te ośmnaście lat, nie pod żadnego Xiążęcia feudataryuſza Kurlandzkiego Imieniem, bo go nie było; ale pod Krola y Pana naſzego Imieniem, podpiſem, y pieczęcią wſzyſtkie do Kurlandyi wychodziły inſtrumenta y dyſpozycye. Zbyt zaciąć ſię trzeba, żeby tu niechcieć widzieć, że Kurlandya, *ſub Directo & mediato, non ſub immediato Domino*, to ieſt, nie pod inweſtyowanym Xiążęciem, przeciw prawu 1736*ti* dotąd zoſtawała,

y że tak-daley, przeciw prawu nie inszemu, ale przeciw prawu 1736*ti* wszelki swoy wigor dotąd maiącemu, zostawać nie powinna. Więc y razu iednego dotąd taż Konstytucya do zupełnego skutku nieprzyszła. To są rzeczy oczywiste. Więc infeudacya nowego Kurlandzkiego Xcia, przez nieskuteczną y całe niedoszłą infeudacyą Birona, przez niewypełnione od niego, iako się wyżey pokazało, kondycye, przez *incapacitatem* z począ kow zaraz niewolnika & *servi panæ*, infeudacya ta mowię nininieysza, dopiero skuteczna, bo tak dopiero raz doskonale wypełniona, po kondycyach wykonanych stanie się, y będzie wzięta u potomnych wiekow po Kettlerowskiey Familij.

A chociażby naostatek y po tak krotko iakożkolwiek panuiącym Bironie, bo tu o słowa nie idzie, to zawsze prawda będzie, że Biron iest niewolnikiem od 18 lat, y do zgonu będzie, toć nie Xiążęciem aktualnym Kurlandzkim: że Biron y Kurlandczykom nie przysiągł, ani iemu Kurlandczykowie, bo y w Kurlandyi nie był, że się od obcego służby Dworu nie uwolnił, przez co wpadł u swego Pana w ochydzaiące *crimina Status*, y w niewolą, a przez nię *in incapacitatem* do rządzenia Xięstwa: to zawsze prawda będzie, że ta Birona infeudacya skutku żadnego nie miała y nie ma, bo niewolnikiem y *servus panæ* z syny będąc, nie może bydź razem Xciem Kurlandzkim: toć y to prawda zawsze będzie, że po zeyściu Kettlerowskiego Domu Biron nominowany y inwestyowany na Xięstwo, ale na nim ieszcze (kondycyi istotnych zupełnie niewypełniwszy) nieugruntowany, winą swoią w kilka miesięcy spadł z niego: ten więc, ktory iest nowo kreowany Xiąże, będzie pierwszy, nie niewolnik y sługa cudzy, ale wolny sobie Pan udzielny, y tylko Krola swego, y Rzplity Vasallus, będzie pierwszy ktory według praw Rzplity in persona Homagium Krolowi y Krolestwu odda, będzie pierwszy ktoremu Kurlandczykowie przysięgną. Y tak zawsze mowić się będzie, y w Historyą tak wnidzie, że Kettlerowska Familia miała feudum Kurlandzkie, po niey oddane było w prawdzie Bironowi y Familij Jego, ale ten dla postronney służby y niewoli, ieszcze kondycyi wszystkich, ad possesionem feudi essencyalnie należących niewypełniwszy, nieutrzymał się więc (lubo zaszła była do skutku nie doprowadzona inwestytura Birona) po Kettlerach infeudowane było szczęśliwiey y z lepszym skutkiem Xięstwo

 inszey

inſzey Familij vigore prawa 1736*ti*, ktora po Domu Kettlerowſkim panuie. A w reſzcie o ſłowa niedbaymy, kiedy rzecz ſama ſię tak pokazuie.

Subtelny tu ieſzcze zarzut daie ſię ſłyſzeć, że gdyby po inweſtyturze Xżę Biron był umarł,toby ſię Konſtytucya zupełnie iuż była raz wykonała, ani innemu, ale Synom iego ſłużyłaby Kurlandya: a gdyby był bezdzietny, toby ta Konſtytucya 36*ti* więcey niesłużyła, bo ona mowi wyraźnie *poſt deceſſum familiæ Kettlerianæ* nie *poſt deceſſum familiæ Bironianæ*: dopieroż więc za życia Birona nie ſłuży na kogo innego. Lecz daleka ieſt rożność między tym dopiero proponowanym, a ninieyſzym przypadkiem. Biron inweſtyowany 1739; gdyby był bez winy umarł 1740, pewnieby dzieci iego naſtąpiły, y Konſtytucya razby wzięła ſwoy zupełny ſkutek; Ale on Roku 1740 obwiniony; w niewolą y na wygnanie wzięty, *ſervus pœnæ*, ſtał ſię; więc choć żyiący, *civiliter* iednak zoſtał *mortuus*: nie przez śmierć więc Xiążęciem być przeſtał, ale przez winę ſwoię y dozgonną niewolą *incapacem* ſię do Xięſtwa uczynił: y gdy do śmierci w tey ma być z ſynami niewoli, ſwe więc prawo do Xięſtwa, y on y oni, iako wieczni niewolnicy, utracili. Po śmierci tedy naturalney nie niewolnika Birona, Konſtytucya razby wzięła ſwoy ſkutek, ale przez *crimina Statûs* żyiącemu dowiedzione y niewolą iego ſprawiedliwie mu (bo do nas roztrząſnienie tego nie należy) na zawſze naznaczoną, dla ktorey bydź Xiążęciem Kurlandzkim nie może, taż Konſtytucya żadnego ſkutku ſwego nie wzięła doſkonałego, tylko do tąd przeſzkodę cierpiała. Toć *in hoc caſu* zawieſzona tylko była, aż do oſtatniey rezolucyi od Dworu Petersburſkiego, a po niey chce być wykonana zupełnie raz pierwſzy,y iak wykonana zupełnie ten raz po deklarowaney iuż Bironow śmierci cywilney będzie, więcey ſłużyć nie będzie.

Do tego gdyby naoſtatek położono było w Konſtytucyi, nie to ſłowo *Innemu*, ale *Bironowi* inweſtyturę oddamy: to by ieſzcze iakaś trudność była,czyli y po upadku Birona Konſtytucya ta moc ſwoię by miała? ale iakby cale providè położono : po zeyściu Kettlerow *Innemu* inweſtyturę damy: a ten *inny*, czyli Biron, czyli kto, wſzyſtko dla Konſtytucyi iedno : byle Kurlandya miała raz uſtanowionego Xiążęcia, y Rzplta ſwego Feudataryuſza po Kettlerowſkiey Familij. Gdyby zaś tym przypadkiem iak Biron,od Kur-

landyi

landyi feudataryuſz każdy żyiący odpadł,nie śmiercią, to ſię beſpiecznie mowi, że Konſtytucya żadnego y razu nie wzięłaby ſku ku, y trzebaby iey zawſze raz ieden doſkonały y prawdziwy dać ſkutek, y inweſtyturę po Kettlerach konferować *innemu*.

Konſekwencyi tu więc tey wnoſić rzetelnie nie można, żeby ta Konſtytucya 36*ti* ſłużyć miała na więcey razy, bo nie ſłuży tylko po Kettlerowſkiey Familij, ale infeudacya pierwſzego Birona niedoſzła, y ſkutku doſkonałego, zamierzonego od Rzplity nie wzięła, iaki wziąść ſtateczny y trwały powinna: iak tedy raz ieden ſwoy doſkonały, ktory iey opiſany ieſt, ta Konſtytucya wezmie ſkutek, to ſię raz wykona y więcey mocy mieć niepowinna. Albo na ten czas moc ſwoię ſtraci, kiedy zkaſſowana y rewokowana od Rzplity będzie, oſobliwie w tym co ſię tycze, pozwolenia, *conferendi feudi*, ktore, Rzplity, gdyby cale znowu zawakowała Kurlandya, wolno będzie odmienić, y wrocić ſię *ad Conſtitutionem* 1726*ti*.

§. VIII.

Kommiſſyi do Inweſtytury potrzeby nie maſz.

Co więc ieſzcze mowią, że przez Konſtytucyą 36*ti* prorogowana ieſt Kommiſſya Rzplity, do ułożenia *Conditionum* feudi z Xćiem Bironem, toć y teraz trzeba naznaczyć Kommiſſyą: teraz zaś iuż y wielu Kommiſſarzow wymarło, y ktoż bez Seymu takową może wyznaczyć Kommiſſyą?

Lubo więc przerzeczoną Konſtytucyą prorogowana była Kommiſſya 1726*ti* przed inweſtyturą Birona, a to dla przyczyn, dla ktorych ſię na ten czas Stanom Rzplity bydź zdawała potrzebna, y ta Kommiſſya *ex prorogatione* odprawiła ſię w Gdańſku 1737*mo*: atoli ani prawa, ani przyczyny żadney generalney niemaſz, ktoreby pokazywały powinność iaką, wyznaczania zawſze Kommiſſyi, przed, czyli przy inweſtyturach Kurlandyi.

Naypierwſza Gottharda Kettlera inweſtytura pod Zygmuntem Auguſtem, żadną Kommiſſyą, poprzedzona nie była, bo nie była potrzebna, ani za życia Jego żadney nie było Kommiſſyi.

Fryderyka y Wilhelma Naſtępcow iego, na Seymie Warſzawſkim pod Zygmuntem Trzecim 1589*no* inweſtytura, żadney także, ani *ante*, ani *poſt* nie miała Kommiſſyi.

Nie było żadney Kommissyi przed inwestyturą Jakuba Kettlera za Władysława IV, Roku 1639, ani za Jana Kazmierza y Michała, ktorzy Roku 1649. y 1679. inwestyturę Jakoba konfirmowali.

Wzmianki żadney o Kommissyi nie masz przed inwestyturą Fryderyka Kazmierza, daną mu od Jana III. Roku 1677.

Za Ferdynanda ostatniego Kettlera była Kommissya, ale *non in ordine* do inwestytury. Więc inwestytury, żadney *in ante* niepotrzebuią Kommissyi.

Jeżeli zaś kto rzecze, iż tamte nie potrzebowały Kommissyi, ponieważ w iedney Familii, raz o sukcessyi do Xięstwa ubespieczoney, następowali ieden po drugim Xiążęta. Tu zaś dla nowego, y Familią Xiążąt Kurlandzkich zaczynaiącego Xcia, iest potrzebna Kommissya, iako ią Rzplita za potrzebną osądziła na Seymie 1736*ti*, bo z nową Bironowską czyli inszą Familią.

Odpowiada się na to, iż lubo nie iedno iest, infeudować Synow lub Wnukow z iedneyże Familii, a infeudować nowego Xcia, iednak kiedy nie masz potrzeby wyznaczania Kommissyi, to rownie y w iedney Familij następuiących Xiążąt, y nowego Xcia, bez Kommissyi obeydą się inwestytury: iako się wyżey powiedziało, że na inwestyturę, y pierwszego Gottharda Kettlera, żadney nie było Kommissyi. Ani na Alberta Margrabi Magdeburskiego przed inwestyturą Jego na Pruskie Xięstwo, żadna Kommissya od Rzplity y Seymu wysadzona nie była.

Że zaś po zeyściu Kettlerowskiey Familii z nową Bironowską, czy inszą Familią do ułożenia kondycyi iest prorogowana *Constitutione* 1736*ti* Kommissya dawna, bo tego tak czynienia z Bironem był interes, aby tak strony długow, ktoremi obciążona była *Mensa Ducalis*, iako strony posiłku iakiego woiennego, tudzież strony religii, y inszych artykułow, rzeczy było ułożyć.

Teraz zaś nie widać żadney potrzeby wyznaczania nowey Kommissyi z nowym Xciem, iako więc przed żadnemi inwestyturami, tak pierwszego iako y następuiących, z iedneyże Familii Xiążąt, nie były wysadzone od Seymow Kommissye, kiedy niebyły potrzebne, tak y teraz, kiedy iey potrzeby nie widać, nie masz żadney powinności, aby Kommissya wysądzona była.

Coż bowiem ma bydź za potrzeba, tey z przyszłym Xciem Kommissyi?

missyi? Ma przyszłe Xiąże reguły *Vasallatûs*, y panowania swego opisane iuż dostatecznie *in pactis subjectionis* Anno 1561. ma *privilegia Nobilitatis* akkordowane od tegoż Krola, tamtegoż Roku, ma *formulam regiminis in Commissione Mitaviensi* 1617; tudzież tamże *Statuta Curlandica*, *seu jura & leges* opisane, ma *juramentorum formulas*: ma *Diploma investiturae Friderico* od Jana III. 1683. z wielą kondycyami na Xiążąt Kurlandzkich opisane, ma *Acta Commissionis Regiae* 1717*mi*, ma tyle Konstytucyi *in Voluminibus Legum* o Kurlandyi, z tego wszystkiego wie swoie wszystkie powinności.

Jeżeli zaś znayduie się co pożytecznego Rzplity w ostatniey Gdańskiey Kommissyi, to iako Jan III. w swoie Dyploma przerzeczone *Friderico Casimiro* 1683*tio* nadane, wyraził kondycye, y pożytki Rzplity, do ktorych wypełnienia Fryderyk Kettler obowiązany był, tak w Diploma danym nowemu Xciu są pomieszczone wszystkie pożytki czy strony religij, czy strony długow Mensae, czy strony sukkursow dla Rzplity, czy inne tym podobne: a nowe Xiąże, te wszystkie kondycye, ktore mu *in Diplomate* wyrażone są przyiąć y wypełnić powinien. To na coż więcey teraz potrzebna Kommissya?

Jeżeli zas *Ordinibus Reipub:*: zdawać się będzie potrzebne wysadzenie Kommissyi do Kurlandyi, to to zrobi na każdym przyszłym doszłym Seymie, y ieżeli się zdać będzie, naznaczy Kommissyą.

Jakoż w rzeczy samey, lubo przed inwestyturami, tak pierwszego Xcia Gottharda, iako y następuiących Kettlerow, tudzież y przed inwestyturami Pruskiemi żadnych nie było, iako niepotrzebnych Kommissyi, ale podczas panowania inwestyowanych już Xiążąt, według rożnych potrzeb były rożnemi czasy wysyłane do Kurlandyi Kommissye: iako Kommissye 1617*mi*. Za panowania Fryderyka Kettlera; Kommissya 1717. y 1726*ti* za panowania Ferdynanda Kettlera &c. Toć tym sposobem y za panowania nowego Xiążęcia, kiedy czy z początku, czy daley pokazałaby się Kommissyi potrzeba, naznaczona bydź może: Ktorey przed inwestyturą teraźnieyszą, ani dawnych przykładow, ani potrzeby y powinności naznaczenia niemasz..

§. IX.

§. IX.
Pożytki Rzeczypospolity z exekucyi nieodwłoczney Prawa 1736ti: y bespieczeństwo.

Bez zwłok tedy żadnych, raczey pożytki iawne y wielkie wziąść na wagę potrzeba, ktore w teraźnieyszey koniunkturze za wykonaniem prawa 1736*ti* obficie na Rzplitą zpływaią. A ten naypierwszy pożytek iest doprowadzenie do swego doskonałego y trwałego końca Konstytucyi tego dopiero y tyle razy wspomnionego Seymu. Drugi pożytek iest zakończenie wielu od tylu lat nierządow w Kurlandyi, na co Kurlandczykowie od tak dawnego czasu narzekali. Trzeci pożytek iest oswobodzenie Xięstwa Kurlandzkiego z Rossyiskich pretensyi, y z zakłucenia do tych czas tego Rzplity hołdowniczego y własnego Państwa, ktore to pretensye, iakieżkolwiek były, Jmperatorowa JMć *in rem* Xiążęcia Xięstwa Kurlandzkiego y Rzplity ustępuie, y tak wykonywa się uwolnienie z długow *Mensæ Ducalis*, o ktorych uspokoienie Konstytucya 36*ti* tak wyraźnie obowięzuie przyszłego Kurlandzkiego Xcia, gdyż iuż odtąd żadnemi postronnemi ciężarami y pretensyami, iak były do tych czas, w obcych rękach dobra stołu Xiążęcego obciążone nie będą. Czwarty pożytek, honor Krola y Rzplity; że gdy prawo ich Seymowe nieszczęśliwym przypadkiem w niewolą wziętego Birona dotąd zawieszone, zupełny iuż teraz swoy skut k odbiera, Krol z Rzplitą, ktora to na niego zdała, naywyższego swego nad Kurlandyą Panowania okazuie Europie dowod oczywisty. Piąty pożytek, że nasz Dom Krolewski z tey Koniunktury korzysta, ktorego korzyści y szczęścia, ze wszech miar Rzplitą interessować powinny. Pięknie y dobrze z tym Narodowi naszemu, że Syn Krola Polskiego, będzie infeudowanym Xiążęciem Kurlandzkim. Ze tu nie wspomnę, iak wielom inszym, na to appetyt sobie ostrzącym Xięstwo, upaść muszą nadzieie, na błachych fundowane pretensyach, to posagow, to Corek Kettlerowskich w postronnych Domach, iako Maryi Doroty za Woyciechem, Fryderykiem Brandeburskim Xiążęciem, Ludwiki Fryderyka Landgraffa Hessenhomburg Zony &c. Ktorych to pretensyi niessuszność sama się wydaie,

ie, bo ſą przeciw tego *feudi* naturze, ktore wyraźnie pierwſzemu Gotthardowi Kettlerowi,tylko na Sukceſſorow ſamey Męſkiey płci infeudowane było. Szoſty pożytek, że Panuiącey w Krolestwie Polſkim y w Wielkim Xięſtwie Lit: Katolickiey Religii Xiążę będzie Kurlandzkie, w czym nie mały y wiary Swiętey zaſzczyt y obrona zamykaią ſię. Lubo albowiem niektorzy z JchMciow Kurlandczykow, coś ſię partykularnie w tey mierze niekontentemi bydź podobno pokazali; atoli żadney racyi nie maſz, ktoraby poſtanowieniu Xcia w Kurlandyi Katolika ſprzeciwiać ſię miała. Zaraz bowiem w ſamych paktach pierwſzych *ſubjectionis*, *in privilegiis Nobilitatis*, *in formula Regiminis*, y w Konſtytucyach Seymowych, oſtrzeżone doſkonale ieſt w Inflanciech całych,w Kurlandyi, y w Semigallij części Inflant, wolne *exercitium* Wiary Katolickiey z iedney ſtrony, a z drugiey ſtrony zachowanie Kurlandczykow przy wſzyſtkich Przywileiach y Prawach *Auguſtanæ Confeſſionis*: w ktorych wſzyſtkich Prawach nigdzie ſię nie doczytaſz,żeby Xciu nie wolno bydź inaczey, tylko *Auguſtanæ Confeſſionis*. Nawet oſtrzeżono ieſt, że y z Regencyi y z Magiſtratow wyżſzych y iakichkolwiek, y każdemu Kurlandczykowi wolno było przyiąć Katolicką religią, y Kościoły ktorych ſą ſami Patronami na Katolickie obracać, byle do Luterſkich co należy płacili; a wyraźnie ſam tylko excypowany Kanclerz Kurlandzki takowym ſpoſobem, że ieżeliby Katolikiem Kanclerz zoſtał, to tytuł tylko Kanclerſki ma przy nim zoſtać, a inſzy Kanclerz *Auguſtanæ Religionis* ma bydź kreowany: a to ſzczegulnie dla tego, że ieſt razem y Kanclerzem, y Prezydentem *Conſiſtorij Auguſtanæ Confeſſionis*: inſi zaś y w naywyżſzey Regencyi y w iakichkolwiek Magiſtratach będący, chociaż Katolikami zoſtaną, przy ſwoich urzędach, iakie mieli, maią zupełnie zoſtawać, y owſzem według praw, y w naywyżſzey Regencyi y we wſzyſtkich Magiſtratach naznaczona ieſt liczba Katolikow, ktorzy ſię tam zawſze y koniecznie mieścić powinni. Toć ieżeli każdemu partykularnemu wolno bydź w Kurlandyi Katolikiem,dopieroż Xciu, o ktorego Religii, żeby ią co miało obarczać, nigdzie naymnieyſzey wzmianki nie maſz, ale iak wſzyſtkim Kurlandczykom wolno ieſt, bydź czy Katolikami, czy Lutrami, tak dopieroż Xciu. Wſzakże przez podobieńſtwo mowiąc, Kurlandczykowie nie maią lepiey utwierdzoney Auguſtańſkiey kon-

ſeſſyi,

ſeſſyi, iako ią maią w Niemieckim Pańſtwie, ile przez Traktat Weſtfalſki, te Kraie y Xięſtwa, w ktorych Luterſka panuie religia, iako w Saxonij, *in Palatinatu Rheni*, w Heſkaſſel, w Biponcie &c. &c. a przecię, że w tych Pańſtwach Panuiący, inſzey ſą Religij, nic to nie ieſt przeciw Weſtfalſkim gwarancyom: wolno y inſzym Xiążętom Niemieckim bez naruſzenia tych gwarancyi Proteſtantom danych, Katolikami zoſtawać, byle *Auguſtanæ confeſſionis*, czyli inſzych Proteſtantow prawa, poddanym wiernie y pilnie zachowali. Toż ſamo w Kurlandyi nic nie ſzkodzi *juxta pacta ſubjectionis & formulam regiminis*, że Xiążę Katolik, nic nie ieſt to przeciw Przywileiom od Krolow y Rzplity Polſkiey w Kurlandyi *Auguſtanæ Confeſſioni* nadanym, byle tenże Xiążę, zupełnie poddanym ſwoim ſtrony ich religij prawa zachował, o czym żadney mieć nie mogą wątpliwości. Zeby zaś Katolicką wiarę dla Xięſtwa Kurlandzkiego, miał Xiążę odmieniać, iako to ktoregoś z Semigalczykow powiadaią że miała bydź propozycya, to rzecz y niegodziwa do ſłuchania: bo rozſądny człek rozſądnemu nawet y żydowi, nieſmiałby tego proponować, żeby y za ſto millionow Czer: Złot: ſwoię odmienił Religią.

Cokolwiek bądź, zawſze to ieſt wielki awantaż Nacyi Polſkiey mieć Katolika Xcia Kurlandzkiego. Te tedy, y tym podobne wiele pożytkow zmiarkowawſzy, zbyteczna prawdę rzekłſzy delikatność by to była, y niewiem iak z intereſſem Oyczyzny zgodliwa, trudnić o iakieś pozory, o ſalwowanie powierzchowności, a rzecz y pożytki tak wielkie w niebeſpieczeńſtwo podać, a nayleпſzą, kiedy y Dwor Roſſyiſki nie zatrudnia, y owſzem ułatwia, koniunkturę opuſcić, a Xięſtwo w nierządzie y wnieſzczęściu, Rzplitą zaś w wątpliwym, iak dotąd ſtanie, o ſwoię Kurlandyą, na dłużſze zoſtawiać lata.

Co wſzyſtko na rozumu y ſumnienia położywſzy ſzali, łatwo ſtrona prawdziwego intereſſu y honoru, nad inne chociaż pozorne Konſyderacye przeważy.

Ze zaś niektorzy dobrze Krolowi, dobrze Krolewicowi, dobrze Oyczyznie życzący, iakiegoś zdaią ſię obawiać niebeſpieczeńſtwa, aby kiedy Roſſyiſki Dwor niedał Bironom Protekcyi, lub Bironowie inſzey ſię nie poddali Potencyi: niech to dobrze tak myślą, dla tym doſkonalſzego nowego Xcia Kurlandzkiego ugruntowania: ale kiedy y Jmperatorowa JMć y Senat *Jmperij*, według iſtotney rządu

tam-

tamtego formy, Birona y Synow iego na dozgonną karę y niewolą, podług zwyczaiu swego Państwa dekretowali, y ten Dekret autentycznie, iako y oryginalne dane Bironowi na Xięstwo Kurlandzkie Dyploma, nowemu Xiążęciu y Rzeczypospolity oddaią, nie masz fundamentu wątpienia, że się z tamtey strony nie masz nic więcey obawiać. Przyszli zaś sukcessorowie Tronu Rossyiskiego, są to wierni poddani aktualnego panowania; więc co Dwor Imperatorską powagą raz z konkursem Senatu zrobi, tego rozrobić niepodobna. Że tedy sam Petersburski Dwor przyiacielską instancyą swoią, y wszelkiemi sposobami do infeudacyi nowego Xiążęcia uprzeymie y życzliwie dopomaga, wątpić nie trzeba, że y Sukcessorowie tegoż Dworu, przeciwieństwa przeciw sobie samym czynić nie będą, y nie mogą. Traktaty też generalne przyszłego prędszego niż dalszego pokoiu, teraznieyszą Kurlandyi dyspozycyą z tym gruntownieyszym Kurlandzkiego feudi y rządow postanowionych od Rzeczypospolity ubespieczeniem gwarantować nie omieszkaią, czego trzeba pewnie się spodziewać. Więc *beatior conditio possidentis*, y łatwieyby było prożnym y wakuiącym mieyscem kiedyś dysponować, niżeli iuż legitimè zastąpionym, y opatrzonym. Te tedy konsyderacye y nayżyczliwszych Krolewicowi JMci Xiążęciu Kurlandzkiemu, kiedy mu szczerze dobrze życzą, y nayżyczliwszych Rzeczypospolity, powinnyby uspokoić. Boć y o przyszłe a dalekie przypadki y cale niepewne, frasować się mniey przystoi, a dla nich pewne, rzetelne, y przytomne opuszczać dobro, albo go w niebespieczeństwo odmiany poddawać. Niech się teraz dobrze, y iak naylepiey stać może, stanie, resztę czasowi y następcom zostawmy, o ktorych także supponować się godzi, że będą mieli do utrzymania Xiążęcia y Xięstwa Kurlandzkiego y rozum y serce.

§. X.

Senatûs Consilium nie wdało się in materiam Statûs iuż decisam Seymem 1736ti, ale tylko Senat według swoiey powinności, executionem Konstytucyi przerzeczoney radził y ostrzegł: zatym nic się przeciw prawom nie stało.

Po tym wszystkim, ieszcze komuś iakaś wątpliwość zostaie, iak się w tę sprawę wdał Senat? y czyli mogł w teraznieyszey okoliczności wdać się? Ale kiedy z iedney strony, y tak iawne y wielkie pożytki Rzeczypospolity rzetelnie się pokazuią, z drugiey zaś strony, kiedy iuż tak oczywiście widać, że materya *Statûs*, ile do wszystkich Stanow Rzeczypospolity należała, zupełnie Seymem *Pacificationis* zakończona iest, przez rezolwowanie dawnieyszych *de non infeudando Ducatu Curlandiæ* Konstytucyi, przez pozwolenie infeudacyi po Kettlerowskim Domu, przez zdanie zupełne na Krola wybrania osoby y Familij do tego Feudum, kiedy Birona infeudacya przez defekt kondycyi istotnych niedopełnionych, ale bardziey przez dozgonną Jego z dziećmi niewolą, y dla niey przez *incapacitatem* do rządzenia Xięstwem, y nie doszła y zpełzła: Na coż tu zatym Senatu, (na wyznaczenie Poselstwa do Turek y inne potrzeby konwokowanego,) o interessie Kurlandzkim szły zdania y rady? nie na to pewnie, żeby Senat dawał moc Krolowi konferowania inwestytury nowemu Xiążęciu, bo ią zupełnie sobie daną ma iuż Krol przez Seym Warszawski 36*ti*, *innemu po Kettlerowskiey Familij konferowania inwestytury*, y gdyby Krol prez tę Konstytucyą, tey mocy sobie powierzoney nie miał, toby mu iey Senat dać niemogł: bo danie tey mocy, iako się z początku rzekło, iest to *Materia Statûs*, y interes, nie do Senatu tylko, ale y do wszystkich razem Rzeczypospolity Stanow należący. Senat więc w tę się nie mieszał materyą, iako iuż rezolwowaną *Pacificationis* Seymem, ale coż Senatorowie radzili? tylko to iedno, żeby tak dobrey nie opuszczać konjunktury, iaka teraz iest, aby nie upłyneła, żeby ogołocone y z Xiążęcia Kurlandyi, po tylu lat w dalszym nie zostawować nierządzie, żeby exekwować *legem positivam* 1736*ti*, y wakuią-

cemu

cemu dotąd, przez dozgonną Xiążęcia Birona y Synow iego, (bo tak od Dworu Petersburskiego deklarowaną) niewolą, Kurlandzkiemu Xięstwu naznaczyć y dać nowego Xiążęcia. Coż to inszego iest? tylko radzić, aby *materiam Status*, tak wielkiey konsekwencyi, iuż przed dwudziestą dwoma lat przez Seym walny rezolwowaną, zakończoną, zordynowaną, do skutku przyprowadzić? nie iest to więc mieszać się *in materias Status*, *ad tres Ordines* należące, bo iuż przez Seym uspokoione, ale to iest raczey doradzać y dopilnować, aby *materia Status* iuż przez Seym ułożona, y prawo Rzeczypospolity, do doskonałego skutku przyprowadzone były: co radzić, y czego dopilnować, nie tylko nie iest żadne wykroczenie ze swoiey sfery, ale iest właśny obowiązek Senatu, y to właśnie do Senatu należy, dostrzegać, aby prawa exekwowane były.

Daymy do tego, że prawo 1736*ti* *po zeyściu Kettlerowskiey Familii, innemu inwestyturę konferować będziemy*, iuż przez daną Xiążęciu Bironowi inwestyturę zaczął Krol wypełniać, ta inwestytura w rzeczy samey, nie doszła y zpełzła; pytać się kto może, czy Krol w tym przypadku tak oczywistym, dać powinien inwestyturę Xięstwa Kurlandzkiego innemu? Czy nie wolno każdemu Senatorowi swoy sentyment oświadczyć, że Krol *vigore* prawa 36*ti*, ktore tak wielką *materiam Status* iuż rezolwowało y decydowało, wakuiącemu od tylu lat, y daley wakować maiącemu Xięstwu, powinien Xiążęcia opatrzyć, y do skutku zupełnego przyprowadzić prawo? te były sentymenta Senatorow: ktore oczywiście nie decyduią o decydowaney iuż przez Seym materyi *Status*, ale tylko prawo, ktore iuż rezolwowało interes publiczny, applikuią *ad casum præsentem*, y to według swoiey powinności czynią, każdy według tego, iak mu się naylepiey y iak naysumienniey zdaie.

Proszę tu w tym mieyscu potrzebną uczynić dygressyą, y naycelnieysze niektore o Senatorach, y *Senatûs Konsultach* rozważyć prawa: a lubo ich bardzo wiele iest, mowić iednak bespiecznie mogę, że do tych trzech Seymowych o Senacie, ktore przyłączam prawach, wszystkie się stosuią, ani nad nie nic więcey nie maią. Prawo więc pod Stefanem Batorym 1576*to*. *Vol:* II. *Fol.* 898. o Senatorach tak mowi: *Często się też to przytrafiać może, iż między tak wielą Senatorow, sentencye, zdania, y rozumienia bydź mogą rożne, a nie na wszem zawżdy zgodne w sprawach wszelakich: przeto my y*

potomkowie naſi, władzą ſwą nic konkludować nie mamy, ale ſię co naypilniey ſtarać, abyśmy wſzyſtkie do iedney ſentencyi przywieść mogli, uważaiąc wſzyſtkie wywody ich, ktoreby ſię z prawem, wolnościami poſpolitemi, y z większym pożytkiem pokazowały, a ktoreby wolnościom, prawom, y ſwobodom, wſzyſtkim Państwom nadanym przeciwne nie były. A ieżelibyśmy Senatorow do iedney a zgodney ſentencyi przywieść nie mogli, tedy przy tych konkluzya naſza zoſtawać ma, ktorzyby ſię nayblizey ku wolnościom, prawom, zwyczaiom, y dobremu ſkłaniali, okrom ſpraw Seymowych, ktore ſię zwykłym obyczaiem z wiadomością y przyzwoleniem wſzech Stanow odprawować maią.

Drugie prawo o Senatorach pod Zygmuntem trzecim *Vol:* II. *Fol:* 1598. *Roku* 1607. *tit. o mieſzkaniu Senatorow. Ktorzy to PP. Senatorowie z Urzędnikami (Miniſtrami) Koronnemi y W. X. Lit: gdy publica negotia przypadać będą, zaſiadać powinni, y o wſzyſtkich ſprawach publicznych y Rzeczypoſpolity należących, a pod ich mieſzkanie przypadaiących, konſultować, ktore to Senatus Conſulta, w tych ſprawach Kancellarya naſza piſać ma, z podpiſem rąk ich. A my takie publiczne ſprawy, iako te Konſtytucye uczą, z radą y wiadomością ich czynić y odprawować będziem powinni. Z czego oni potym będą dawać rationem na Seymie.*

Trzecie prawo pod Auguſtem II. *Fol.* 241. *Tom.* 6. *A.* 1717. *Senatûs Conſilia w każdym przypadku, iaki trafić ſię może, przytomni Senatorowie dawać będą, ktorych zdania ad pluralitatem notowane bydź maią, Zabiegać także będą, aby pomienione rady Senatorſkie, ſtoiąc nie były odprawowane, y w materye Statûs deciſivè nie wdawały ſię.* Eodem *Tomo* 6. *Folio* 294. *In materias Statûs ſamemu Seymowi należących nie wdaiąc ſię, Senatus Conſilia ſtante pede expediri nie maią, lecz forma antiqua & uſu obſervato, habito reſpectu Pluralitatis Votorum, æquitati & legibus non repugnantium. Ktorzy to Senatorowie Reſidentes, ieżeliby ex neceſſitate Reipub: in Senatus Conſilio utriusque Statûs ſwoie wota, juxta Propoſitiones od Tronu emanatas dali, też wota zkonkludowane podpiſać, y do Akt Kancellaryi Koronney podać powinni.*

Z tych praw coż ſię wydaie? ktore częścią o Rezydentach przy boku, a tym bardziey o złożonych formalnie Senatus Konſyliach rozumieć ſię maią.

Naprzod, że *o wſzyſtkich ſprawach publicznych Rzeczypoſpolity należących, pod mieſzkanie ich przypadaiących konſultować maią.* Znowu,

że in materias Statûs ſamemu Seymowi należących wdawać ſię nie maią. A że to prawo dopiero przeſzłemu zdaie ſię przeciwne, przeto dodane słowo *deciſivè* tę kontradykcyą explikuie, aby *Senatûs Conſilia w materye Statûs deciſivè nie wdawały ſię.* Widać tedy, że *we wſzelkich ſprawach Senatorowie mogą ex neceſſitate Reipub. in Senatûs Conſilio ſwoie wota juxta propoſitiones od Tronu emanatas dawać.* Ale *in materiis Statûs* nie *deciſivè.* Więc tylko *conſultivè.* Inaczey te prawa pozwalaiące y nakazuiące Senatorom, aby we wſzelakich ſprawach publicznych, do Rzeczypoſpolity należących, y pod ich mieſzkanie przypadaiących konſultowali, a w materias Statûs nie wdawali ſię, rozumiećby ſie y pogodzić nie mogły: tylko że, o wſzyſtkich konſultować mogą, ale gdzie zachodzi materia Statûs, y do Seymu należący interes, tam konſultować *non deciſivè*, ale tylko *conſultivè.* Po trzecie wydaie ſię, że *Pluralitas Senatorow bydź ma notowana*, y *reſpectus Pluralitatis votorum haberi debet.* Że zaś dodano, *votorum legibus non repugnantium*: Ktoż to ma rozſądzić, ktore wota *legibus repugnant?* ktore *legibus non repugnant?* A to Konſtytucya Krolowi w moc daie ſtarania ſię, *aby wſzyſtkich Senatorow do iedney ſentencyi przywieść, a ieżeliby Senatorowie do iedney zgodney ſentencyi przywiedzeni bydź nie mogli, tedy przy tych konkluzya Krolewſka zoſtawać ma, ktorzyby ſię naybliżey ku prawom y dobremu ſkłaniali.* To ieſt, że Krol, może ſię przypiſać, gdzie mu ſię zdaie, że zdania Senatorow *legibus non repugnant.* Po czwarte te prawa chcą, aby *non ſtante pede*, to ieſt nie na nieprzyzwoitych mieyſcach, nie prywatnie, nie po ſwoich Domach, nie iakim inſzym mniey przyſtoynym ſpoſobem, ale w izbie Senatorſkiey na to naznaczoney zaſiadſzy, ze wſzelką przyſtoynością *Senatûs Conſilia* odprawowane były. Te tedy wſzyſtkie opiſy, *Senatûs Conſiliorum*, wydaią ſię z wyłożonych dopiero Konſtytucyi.

W oſtatnim więc *Senatûs Conſilium* bynamniey ſię nic przeciw tym prawom nie ſtało. Nie wſzedł Senat *in Materiam Statûs*, czy w Seymowy interes, bo ten iuż cale, iak ſię wyżey pokazało, był rezolwowany y decydowany na Seymie *Pacificationis* 1736*ti*, gdzie Kurlandyą po Kettlerow zeyściu infeudować kazano, y na Krola wybranie nowego Xiążęcia y Familij zupełnie zdano. Wſzedł zas Senat *w propozycyą od Tronu podaną*, actu na *Senatus Conſilium przypadaiącą*, do Rzeczypoſpolity *należącą*, wſzedł *ex neceſſitate*

Reipub:

Reipub: iako dopiero wyżey cytowane Konſtytucye Senatorom pozwalaią, y nakazuią, ale wſzedł w taką materyą, ktora iuż przez Seym decydowana ieſt, y tylko radził, że *in Caſu præſenti* Konſtytucya 1736*ti* ma mieyſce, y że gdy wakuie po Kettlerowſkiey Familij Xięſtwo Kurlandzkie, dla dozgonney Birona y Synow Jego niewoli, ta Konſtytucya na innym Krolowi pozwolonym, ma bydź doprowadzona do zupełnego y pożądanego od Rzeczypoſpolity ſkutku. Nie poſiągnął ſię tedy Senat do żadney decyzyi *materiæ Status*, ale tylko radził, aby doſkonaley y ſzczęśliwiey wykonać *deciſam* iuż *materiam Status*. Krocey mowiąc: nie ta była Senatu kweſtya, czyli Senatorowie dadzą moc Krolowi JMci infeudowania nowemu Xiążęciu Kurlandyi? ale ta była kweſtya: czyli prawo 1736*ti* po Bironie do dozgonney z Synami niewoli wziętym, *in præſenti caſu* ſłuży? odpowiedziała *Pluralitas*: ſłuży: bo iey wolno było: odpowiedzieli insi: nie ſłuży: bo im wolno było: ani ci, ani owi nie zgrzeſzyli: A Krol JMość miał reſpekt *Pluralitatis*, bez komparacyi większey, tak ſądził, że *pluralitas legibus non repugnavit*, iako mu to pozwalaią prawa, y *cum pluralitate* konkludował.

Nic ſię tedy nie ſtało przeciw żadnym Rzeczypoſpolity prawom, nic przeciw prawom *de Senatus Conſiliis*, dopieroż nic przeciw prawu 1607. *Fol.* 1603. *Tit:* o Kurateli pod Zygmuntem III. *Bez Konſenſu Seymowego dalſzych dyſpozycyi Xięſtw do Korony należących zaciągać nie będziemy*. Bo Xięſtwo Kurlandzkie po Kettlerowſkiey Familij, y po Birona z Synami do życia deklarowaney niewoli, nie *vi Senatus Conſulti*, ale iedynie y ſzczegulnie mocą prawa Seymowego 1736*ti* dyſponowane ieſt.

Nic naoſtatek przeciw Paktom J.K.Mci P. Naſzego Miłościwego, w ktorych warowano temi ſłowy: *Similiter Xięſtwo Kurlandzkie, aby ab externis prætenſionibus uwolnione było, y Xiążę Ferdynand mogł przyśc do poſſesyi ſwych Dobr, także aby Obywatele tego Xięſtwa winne oddali mu poſłuſzeńſtwo, razem z Rzecząpoſpolitą nieodwłocznie ſtarać ſię będziemy. Na awulſyą zaś tego Xięſtwa, à Corpore Reipublicæ nigdy nie pozwolemy*. Oczywiście to przyrzeczenie *Pactorum Conventorum* nic nie zamyka, tylko co na ten czas tykało ſię utwierdzenia na Xięſtwie Xiążęcia Ferdynanda, y długow Dobr Stołowych; więc nic nie należy do teraźnieyſzey okoliczności, y iuż ſię to ſkończyło.

Starał

Starał się z Rzplitą Krol, aby był Xiążę Ferdynand powrocić się mogł do Kurlandyi: y stałoby się to było, gdyby go śmierć nie zaszła. Z tych zaś słow, *razem z Rzplitą*, coż się wnosi? tylko że Krol z Rzplitą starać się ma o Kurlandyą: Ktoż temu przeczy? y w tey pewnie infeudacyi teraźnieyszey, co się stało, stało się przez staranie Krola z Rzplitą, ktora obmyśliła A. 1736. aby *INNEMU* wakuiącego Xięstwa dać inwestyturę, a ta że się raz cale nie udała, więc na wykonanie starania, y prawa Rzplity, Krol, *innemu* inwestyturę daie, spodziewać się trzeba szczęśliwiey y skuteczniey: *quod bonum faustumque sit Reipublicæ*: a przez to samo rzetelnie tey prowincyi broni wszelkiey *a corpore* Rzplity awulsyi.

Że zaś gorliwość iakaś o Prawa Oyczyste y Stanu Szlacheckiego prerogatywy, do tey komuś przyszła expressyi, lepiey żeby y Kurlandyą stracić, a prawa y swobody nasze ocalić: zdrowiey się mowi: lepiey y Kurlandyą mieć, y prawa y swobody, y prerogatywy Stanu Szlacheckiego w całości: Ktorego to Stanu Szlacheckiego mocą y postanowieniem na Seymie 1736. uczynionym, wszystko się dzieie y wykonywa: bo to arcypewna, że gdyby tey *Ordinum* Konstytucyi 1736*ti* nie było, toby y ninieyszey inwestytury nie było: zatym daremne te żale, o Stanu Szlacheckiego powagi naruszenie, na ktorego tyle razy rzeczonym prawie, iedynie y rzetelnie wszystko się gruntuie.

Choćby iuż zaś y nie przeciw prawom (był ten czyiś ieszcze skrupuł) to Krol y Senat zdaią się przeciw swoim samym dawnieyszym zdaniom y procederom czynić. Krol JMć P.N.M. starał się tyle razy y świeżo o uwolnienie y przywrocenie Xcia Birona do Xięstwa, toć go y zawsze y świeżo uznawał za Xcia Kurlandzkiego, inaczeyby go do Kurlandyi nie rewokował; a ieżeli był uznanym dotąd od Krola Xiązęciem? iakie nim być przestał, bez wiedzy y y dekretu Rzplity? ktora iedna ma moc odebrać mu, co mu dała. Toż samo y Senat. Roku bowiem 1750. było także *resultatum Senatûs Consilij*: aby J, K. MC. raczył się usilnie starać u Dworu Rossyiskiego o uwolnienie Xcia Birona, y o przywrocenie go do Xięstwa. Toć Senat uznawał go za prawdziwego Xcia, choć był w niewoli; za coż tenże Senat teraz, o deklaracyą wakuiącego Xięstwa namaga się, bez dekretu Rzplity? y o nową inwestyturę prosi?

Lecz

Lecz w przeszłych już na wszystko kategorycznych odpowiedziach, y temu y tym podobnym, zadosyć uczyniło się skrupułom. Xżę Biron od momentu pierwszego niewoli, rzeczą samą bydź przestał Xiążęciem, y *incapacem* do Xięstwa uczynił się. Zostało mu Jmie Xcia, nadzieia wyniścia z niewoli, y powrotu do Xięstwa. Poki Krol y Senat takie też mieli nadzieie, że uwolniony będzie, dosyć łaski y dobroci, że tyle lat z ogłoszeniem wakuiącego Xięstwa czekali. Z konwinkowani zaś teraz dostatecznie, że iuż Bironowie nie wynidą z niewoli, ogłaszaią wakuiące Xięstwo, ktore mogło być tak ogłoszone, ieszcze roku 1740. Ze sądu Rzplity, ani sprawiedliwość, ani pożytek Bironow, ani honor Krola y Rzeczypospolity nie wyciągaią, iuż się pokazało wyżey, y nasz dekret uwalniaiący Bironow, na nicby się słudze y niewolnikowi obcey Monarchij nie zdał, y raczeyby śmiechu po Europie narobił. Senat tedy nic przeciwnego sobie nie radził: poki była nadzieia, starał się o uwolnienie Bironow, a gdy żadney iuż nie masz, sądzi naturalnie, że Xięstwo wakuie, y radzi wypełnić y dokonać *Legem* 1736, bez niepotrzebnych dekretow y zakłocenia Rzplity, ktora iuż po Kettlerach *INNEMU* Xięstwo infeudować decydowała. Krol JMć zaś P. N. M. to sobie za powinność brać raczy, skuteczniey wolą Rzplity wykonać y wypełnić na *JNNYM*.

§. XI.
Konkluzya.

Obiaśnienie to tedy teraźnieyszych okoliczności strony Xięstwa Kurlandzkiego, dosyć bez prewencyi myślącym pokazało, że nowa inwestytura Xięstwa Kurlandzkiego iest głowna *materia Status*, ale decydowana y rezolwowana iuż zupełnie Konstytucyą Seymu *Pacificationis* A. 1736, a po nieskuteczney, niedoskonałey, y spełzłey, przez występek w cudzey służbie, przez niewolą y karę dozgonną Xcia Birona y Synow Jego inwestyturze, tylko teraz do swoiego doskonałego y day Boże stałego y trwałego, a od Rzplity zamierzonego y pożądanego przyprowadzona iest skutku.

Nie trzeba zaś wątpić, o tym, że gdy kto przeciw swemu sentymentowi widzi lub słyszy y nay gruntownieysze racye, te pewnie

takie

takie mu ſię nie zdadzą, y znaydzie racye na racye: iako ie każdy y na te wſzyſtkie wzwyż wyłożone znaleść może; y to ieſt w sferze przyrodzenia ludzkiego, że ſię nie da, kto niechce dać ſię niczym konwinkować; boto wolno każdemu. Lecz iakież tukolwiek na każdą z przełożonych przyczyn bydź mogą repliki, to pewna, że *in complexo*, albo razem wſzyſtkie wzięte, y iedna drugą wſparła, nie zbicie pokażą, iż ſię dobru Oyczyzny *ad mentem* prawa Rzplity dogodziło; a to przez infeudacyą Nayiaśnieyſzego Xiążęcia JMći Karola Krolewica Polſkiego. Szczęśliwą cale rzeczy oſnową, że oſtatni Jagełło Zygmunt Auguſt, Kurlandyą y Semigallią w Inflanciech na Feudum Rzplity erygował, a to Feudum teraz Nayiaśnieyſzey Krwi Jego z tylu Jagełłonek pochodzącey, naoſtatek ſię doſtało, z winſzowaniem y radością Narodow Polſkiego y W. X. Lit: ktore wielce cenią y ſzanuią w Krolewicu JMći Xiążęciu Kurlandzkim, ſpoſobne do panowania y rządow, Nayiaśnieyſzym Jego Braciom rowne, wielkie Cnoty, rozum, y waleczność w tylu iuż woiennych akcyach, światu okazaną y wyprobowaną.

Cieſzy więc wſzyſtkich ta w Domu Krolewſkim Xięſtwa Kurlandzkiego inweſtytura, y tak dobrego Xiążęcia dobranie. Bo lubo ci, ktorym ſię, ile w wolnym Narodzie, tak lepiey zdało, chcieli Seymu, a wſzyſtkim innym zdało ſię doſyć, iako w rzeczy ſamey ieſt, prawo Seymowe 1736, na ninieyſzą inweſtyturę, y tamtym iednak, y tym, o dobro y beſpieczeńſtwo tylko, ſwego, wſzyſtkim kochanego ſzło Krolewica JMći, y do tey iedney, lub rożnemi drogami mety, wſzyſcy dążyli. Zatym Nacyonaliſty nie maſz, ktoryby ſię teraz z tey fortuny y ſzczęścia Nayiaśnieyſzego Krolewica JMći, Xiążęcia Kurlandzkiego nie cieſzył. Bo iako o onych Druzach, potomſtwie Ceſarſkim w Rzymie niegdy powiedziano, *ita nati eſtis, ut bona malaque veſtra ad Rempubl: pertineant*; tak tu Nayiaśnieyſzey naſzey Krwi Krolewſkiey wſzyſtkie fortunne, y niefortunne przypadki, każdego dobrego ſzczerze intereſſować powinny, y intereſſuią Patryotę.